

Az nagy sikerű apácai találkozó főszervezője, az Apáczai Csere János Közművelődési Egyesület elnöke, Házy Bakó Eszter elmondta: „Felvultak előttünk helyi és nemzeti hagyományainkat bemutató csoportok, mert a hagyomány nemzeti, társadalmi tulajdon, társadalmi szervezőerő: az általa közvetített értékek alapján nyitott, toleráns kulturális közösségek építhetők fel. A hagyomány jelentős részben hozzájárul a közösségi identitás megőrzéséhez, az önértékeit tisztelő, sokszínűségét megtartó közösség megerősödéséhez.

Nemzeti hagyományaink ápolásával nem a múlt feltámasztása a cél, hiszen a változatlanúságra való törekvés hiábavaló, hanem a múltból áthozni a mába és megőrizve tovább vinni a jövőnek azt, ami évszázados/évezredes tapasztalat.

Mint hagyományaink egyike, most a globalizációs évezred küszöbén a néptánc is segíthet bennünket megtartani, megőrizni s értékékként megélni másságunkat, segíthet a természethez és az embertársainkhoz való mélyebb, természetesebb, igazabb viszony kialakításában, a teljesebb élet megteremtésében.”

Ambrus Attila

In memoriam

Borus József

1926–2006

2006. december 1-én búcsúztak el barátai a 80 esztendő megélt kiváló történésztől az óbudai temetőben. Borus József életpályája olyan, mint egy izgalmas regény. Az 1990-es évek elején ismerkedtünk meg egymással az ausztriai „Szalónaki Beszélgetések” ülészakán. Már a bemutatkozáskor éreztem, hogy kollegánk csak katonáember lehetett. Határozott kézszerítása, kellemes, fanyar humora mögött Ludovika Akadémiát végzett hadtörténészt sejtettem. Hamarosan kiderült, hogy Györffy Népi Kollégista volt. A Magyar Néphadseregben sajátította el hadtörténelmi ismereteit. A bécsi, a gráci és a linzi egyetemről érkezett előadók szerették, egyenlő rangú partnerként kezelték.

A Pázmány Péter Tudományegyetem magyar – történelem szakán végzett. Perczel Mórról írta a szakdolgozatát Kosáry Domonkosnál. Molnár Erik aspiránsaként is 1848–49 maradt a fő kutatási területe. Jelentős szerepe volt Magyar Néphadsereg emléknapijának kialakításában, melyet az 1848-as pákozdai csata emlékére alapítottak. 1956 májusától 1960-ig a Hadtörténelmi Intézet bécsi kirendeltségén dolgozott. Így írhatta meg a hatalmas osztrák iratanyagot kutatva kandidátusi értekezését „Dembínszky fővezérsege és a kápolnai csata” címmel. Hazatérése után előbb a Párttörténelmi Intézet, majd a Történet-tudományi Intézet kutatója lett nyugdíjazásáig, 1992-ig.

A honismereti munka mindenkor közel állt Borus József kutatói lelkéhez. 1970-ben a Honismeret-Helytörténet (folyóiratunk elődje) szerkesztőségi munkatársa volt. Csaknem három évtizeddel később, 1999-ben remek összefoglalást írt „II. világháborús frontesemények és következményei Mesztegnyő községben és környékén” címmel a térségben kibontakozott utolsó német támadásról. Minden témáját honismereti szemlélettel írta meg. Ilyen írása volt 1848/49 eseményeiről a „Népfelkelés Jánosházán” című tanulmánya a Vasí Szemlében (1964-ben), amikor a község parasztsága Batthyány Lajost akarta kiszabadítani az osztrák katonaság fogságából. A História olvasóinak a MIG vadászgépek történetéről írt, vagy „Hadüzenet nélkül a II. világháborúban” a közelmúlt történetéről emlékezett meg.

Amikor 1980-ban megindult Ausztriában a „Szalónaki Beszélgetések” sorozata, annak Borus József a kezdetektől megbecsült előadója lett. Azonnal megtalálta itt is az egyéniségére szabott honismereti feladatot. A konferenciához kapcsolódva magyar nyelvtanfolyamot szervezett a burgenlandi magyaroknak. Azokat tanította magyarra, akik még ismerték valamennyire a magyar nyelvet, de megkopott az anyanyelvi tudásuk. Például Johann Balogh rohonci igazgató-tanító és társai újra szépen beszéltek magyarul.

A konferenciákon remek történelmi-helytörténelmi előadásokat tartott. „A középkori fegyverek fejlődéséről”. „A három részre szakított Magyarország iskolaügyéről”. „Az első magyar bibliafordításokról mint a reformáció szellemi fegyveréről” beszélt többek között. Arról a De Ruyther tábornokról is tartott

előadást, aki kiszabadította a gályarab református lelkészeket a fogságukból. Izgalmas előadást hallottunk tőle „A főnemesi magánhadseregekről” is. Ezek az előadások sorra megjelentek a „Schlaininger Gespräche” konferencia kötetében. („Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenlande”) Így eljutottak a magyar és európai nagy könyvtárakba is.

Borus József gyakran volt a konferenciák elnöke. Felcsillanó fanyar humorával katonás határozottsággal vezette az üléseket, betartatta a határidőket. 2000-ben „A varázslás, boszorkányság” című konferencián Arany János balladáinak boszorkányairól, démonjairól beszélt. 2001-ben „A Lajtán innen és túl” konferencián a „pannóniai térség” határaitól, az osztrák–magyar határ vasfüggönyéről, majd annak lebontásáról tartott érdeklődést kiváltó előadást. 2004-ben „Az egészség és higiénia” konferencián még bemutatta az első világháború katonai egészségügyét, a szanitécek munkásságát. A Batthyány-család történetét elemző konferenciákról (2005 és 2006) azonban, sajnos, már távolmaradt. Pedig sok mondanivalója lett volna a Batthyány-család haditetteiről!

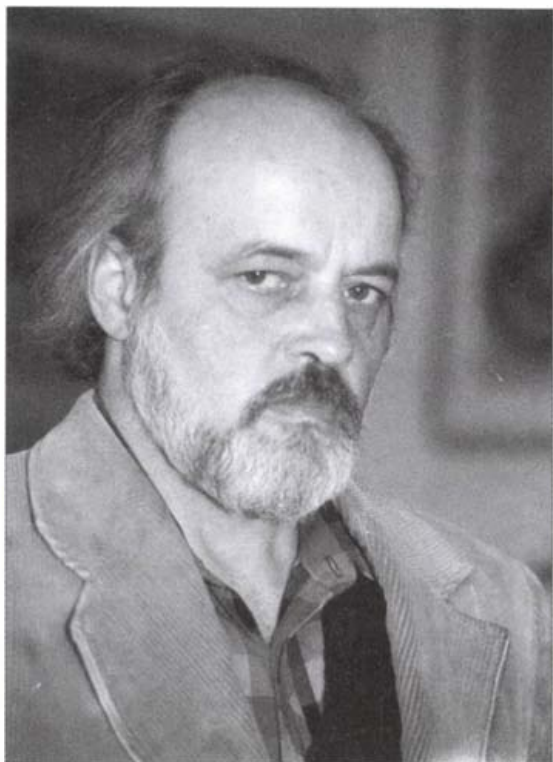
Szív műtétek, hosszas kórházi kezelések következtek ezután. De egy-egy katonai vonatkozású kérdésben így is bizalommal fordulhattam hozzá.

A 2007-es szalonaki konferencián az előadásomat a következő szavakkal szeretném kezdeni: „In memoriam Borus József, akit a váratlan halál kiragadott a szalonaki honismereti konferenciák előadóinak köréből”. Barátai és tisztelői szeretettel gondolnak a honismeret 80 esztendőjében elhunyt munkásáról, akinek német nyelvű, magyar tárgyú előadásaiból izgalmas kötetet állíthatnánk össze.

Kovács József László

Beczásy Antal

1938–2007

Sosem hittem a Halál hatalmában, mindent megszüntető végzetes erejében. Úgy véltem, másokra leselkedik csalfa vigyor-gással, karmos öleléssel, ám amióta Bezásyra is lecsapott, megtanultam félni komoly hatalmát.

Beczásy Antal maga volt az elpusztíthatatlan őserő, vidám kamasz, zabolátlan tigris, villogó barna szemű faun. Hajdani koromfekete szakálla már korán fehérre változott, de az ősz hajzat, fehér lobonc sima, le-barnult, ráncatlan arcot keretezett. Villogó fogakkal kacagott frissen a jövőbe, kigúnyolva bamba megszállókat, rögeszmés diktátort, tehetségtelen történeteket és gyáva megalkuvót.

Csíkszereda festője volt. Járt a kedves városa fényfürösztötte utcáit, figyelte kis mosolygással, félrebiccentett fejjel, egyenes derékkal fényeit, a Somlyó csúcsai által zabolázott gomolyló sárga-kék-fehér felhőit, amik vásznaira is rákerültek derűs izzással. Nézte a Város és Erdély életét, kavargó cigányszoknyák ringását, feszülő, kemény, székellyharisnyás lábak dobbanását, és Pünkösdkor a bordó templomi zászlók szép ritmusú, lágy úszását a fodrozódó égen.

Odakerült most Ő is, január elseje óta. Hajnalban ment el, Újesztendő hajnalán, mert nehéz volt már a szíve, tövises a szeme, belefáradt a tizenöt éves idegen létbe, a csalódásokba, önzésekbe, a magyarországiak ridegségébe, a megélhetésért való mindennapos szürke küzdelembe, amikor néha már a festékre sem jutott a lehetőségből.

Néznek ránk most már képei, az Időbe dermedettek, a látomásosan megálmodottak. Narancssárgán vonulnak a felhők a kavargó kék hegyek fölött, sugároznak a nagy szemű, nyújtott madonnák, lüktet a napbanizzó párálló falu, a madárperspektívájú táj, a lángoló, megerőszkolt erdélyi világ. Néznek ránk és rá megálmodott képei, de ordítani kezdenek nemsokára színei izzó-görcsösen.

Szabadon élt. Nem dolgozott galériáknak napszámos festőihlettként, nem esapódott csoportokhoz, brancsbeli társakhoz, és nem sündörgött sosem jónevű műtész-tollnok körül. Dolgozott. Dolgozott boldogan, kínlódva, szembenézve a görgő Idővel, és a lángoló-lüktető Nappal. Kutatta törvényszerűségeit, határait.

A színek titkai izgatták örök sürgetéssel, a sárgák, a vörösök, a lilák, a tintakékek! ... Igazi festő volt, látomásos! Nem szürkét festett feketére óvatosan, sem barnát hófehérre. Izzottak színei, miként szavai is, amikor Adyt szavalt vagy Faludyt. Szerette az embereket maga köré gyűjteni, szeretett verseket mondani, vitatkozni. Művészetről szólt, magyarságról, azzal a mély, ősi megtartó szeretettel, ami már egyre ritkább napjainkban.

Amikor gyerekei jövője miatt Pestre költözött családjával, akkor is örökké Szeredán volt. Erdélyben, és hiába tudott mindent a világról, akkor is szeretett hazája élt lelkében. Amint tehette hazament, kis tanyát vásárolt Csobotfalván, Szereda mellett, és a gerendakötésű apró házat és csúrt alakította át műteremmé, otthonná, de a vasakarátú, kegyetlen sors már nem engedte, hogy sokáig élvezze ezt.

Szerető család vette körül, oltalmazói: fia, leánya és melegsívű, áldozatos felesége. Közöttük halt meg, a rohamkocsiban, azon az új életet igenlő hajnalon, Budapesten, a hűtlen haza fővárosában 2007. január elsején.

Élt, dolgozott, itt járt közöttünk, melegedtünk fényénél, és elment Ő is, mint annyi más! Nem lett hát Ő sem halhatatlan, csak a képei maradnak meg, a kavargó sárga felhők, a lüktető hegyek, a napizzású faluk és a komoran lépő, munkájukat végző, konok erdélyi emberek.

Csoma Gergely

Kászoni keresztek (dr. Kós Károly nyomán)